

Okuma Kültürü Üzerine Bir İnceleme: Öğretmen Adayları Örneği*

*Yasemin Kuşdemir***

*Pınar Bulut****

*Elif Büşra Uzun*****

Öz

Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının okuma kültürünün incelenmesidir. Araştırma, 2019 yılında Şubat ve Mart aylarında bir üniversitede gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 205 sınıf öğretmeni adayı, 160 Türkçe öğretmeni adayı olmak üzere 365 öğretmen adayı katılmıştır. Veri toplamak için Okuma Kültürü Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada öğretmen adaylarının okuma kültürü, ölçeğin “bireysel gelişim okuma ilişkisi”, “temel okuma becerisi”, “görsel okuma” ve “kitap seçimi” alt boyutlarında ele alınmıştır. Ayrıca, öğretmen adaylarının eğitim aldığı bölüm, cinsiyeti ve kitap okuma sıklığı bir değişken olarak incelenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde bilgisayar destekli istatistik programı kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından % 25’i her gün; % 27’si haftada bir; % 32’si ayda bir; % 11’i en son üç ay önce; % 3’ü en son altı ay önce kitap okuduklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının okuma kültürüne ilişkin puanlarının düşük düzeyde olduğu; cinsiyet değişkenine göre kadınlar lehine anlamlı farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Okuma kültürü düzeylerinin kitap okuma sıklığına göre anlamlı farklılık gösterdiği ve bu farklılığın her gün kitap okuyan öğretmen adayları lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okuma, okuma kültürü, öğretmen adayı

* Bu araştırmanın bir bölümü 27-30 Haziran 2019 tarihinde Makedonya’da düzenlenen 5. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Doç.Dr., Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, yaseminkusdemir@kku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8687-3229

*** Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, pnrbulut06@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0709-855X

**** Arş. Gör., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, elifbusrauzun@gmail.com, ORCID: 000-0001-9447-6664

Abstract

The purpose of this study is to investigate prospective teachers' reading culture. The research was carried out at a public university in February and March 2019. 365 prospective teachers, including 205 primary school prospective teachers and 160 Turkish language teacher candidates, participated in the study. Reading Culture Scale was used to data collection. In the research, prospective teachers' reading culture was discussed with sub-dimensions at individual development reading relationship, basic reading skill, visual reading and book selection. In addition, the department where prospective teachers are trained, their gender and the frequency of reading books were examined as a variable. For data analyzing a computer-aided statistics program was used. % 25 of prospective teachers participating in the study stated that they read every day, %27 read once a week, % 32 read once a month, % 11 read three months ago, % 3 read six months ago. It has been revealed that prospective teachers' reading culture scores are low and there is a significant difference in favor of female candidates according to gender variable. It has been concluded that the levels of reading culture differ significantly according to the frequency of reading books and this difference is in favor of prospective teachers who read books every day.

Keywords: Reading, reading culture, prospective teacher

Giriş

Okuma kültürü, okuma sevgisi ve alışkanlığından daha zengin ve derin bir anlam ifade etmektedir. Çünkü alışkanlık, bir eylemi tekrarlayarak sürekli yeniden yapma eğilimidir. Bazı durumlarda alışkanlıklar, az düşünmeyi gerektiren, düzenli ve tekrarlı davranışlar halini alabilmektedir. Okuma alışkanlığı, kişinin okumayı bir ihtiyaç olarak algılaması ve hayat boyu okuma eylemini periyodik olarak gerçekleştirmesidir. Okuma alışkanlığı, temelde örgün eğitim sisteminde kazanılan bir beceridir. Eğitim sisteminin üyeleri olarak öğrenciler okul çağında bu beceriyi geliştirememiş ise yetişkinlik döneminde (Devrimci, 1993; akt: Güngör, 2009) geliştirmeleri de zorlaşabilmektedir. Okuma kültürü, yazılı kültür ürünleri ile tanışan ve bu dünyanın kendisine sunduğu iletileri paylaşma, sınama, sorgulama yeterliğine ulaşmış; bu imkânlarla yaşayabilen bireylerin edindiği kültürdür. İlkokulda gelişmeye başlayan okuma ve yazma becerilerinin sosyal yaşam becerilerine (Sever, 2007) aktarılması ve dönüştürülmesi beklenmektedir. Okumayı düzenli, zevkli ve sürekli bir etkinlik haline getiren bir tutumun oluşumu ve gelişimi olan okuma kültürü, zamanla sadece “okula ait” veya “sınav geçme amaçlı” zorunlu bir görev olmaktan ziyade çok okuma eğilimini ve bu uğurda içsel değerlerin güçlenmesini vurgulamaktadır (Alex-Nmecha ve Horsfall, 2019). İnsanın kavrama, problem çözme, karar verme gibi kişisel

bazı yetkinliklerine ek olarak sosyal yeterliklerine de yön veren okuma eylemi, tüm yaşam alanını kuşattığında okuma kültürüne dönüşmektedir. Bu özellikleri ile insana dünyayı, toplumu ve kendini anlama farkındalığı kazandıran okuma kültürü değişik bileşenlere sahiptir.

Okuma kültürü; önce görsel ve dilsel uyarılar yoluyla temel okuma becerisinin edinilmesini gerektiren, yazılı kültür ürünlerinden yararlanmanın doğal bir ihtiyaca dönüşmesi sonucu alışkanlığa evrilen; okunanların iletisinin bulunması, anlamlandırılması, tecrübelerle karşılaştırılıp değerlendirildikten sonra kabullenme veya reddetmeyi ya da yeni okumalar yapmayı sağlayan eleştirel okuma becerisinin edinilmesi ile birlikte erişilen evrensel okuryazarlık olarak tanımlanabilir (Akt:Başoğlu, 2018, s.95).

Okuma kültürü kavramı ile ilgili en temel özellik, okuyucunun gönüllülüğüdür. Kişinin kendi iradesi, zevki, ilgisi ve yeteneği doğrultusunda sürekli okuma isteği ile oluşabilen okuma kültürü, ders kitabı okumayı veya ödev hazırlamayı kapsamaz. Süreklilik, keyif, zamana yayma ve kendiliğinden isteme gibi temel bileşenleri olan okuma kültürünün gelişim basamakları (İnce Samur, 2014) Tablo 1’de ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

Tablo 1. Okuma Kültürünün Gelişim Süreci

Okuma Kültürü Gelişim Süreci	
Okulöncesi Dönem <i>Görsel Okuma Dönemi</i> <i>(Görsel ve Dilsel Uyarılarla İletişim Kurma)</i>	<ul style="list-style-type: none">- Çocukların Kitapla Tanıştırılması (0-2 yaş)- Çocukların Kitaplarla Arkadaşlık Kurması (2-4 yaş)- Çocuklarda Kitap Sevgisinin Oluşturulması (4-6 yaş)
İlkokul Dönemi <i>Görsel Okumadan Dilsel Okumaya Geçiş Dönemi</i>	<ul style="list-style-type: none">- Çocuklara Okuma Yazma Becerisinin Kazandırılması (6-8 yaş)- Çocuklara Okuma Alışkanlığının Kazandırılması (8-10 yaş)
Ortaokul Dönemi <i>Dilsel Okumadan Eleştirel Okuma, İzleme, Dinlemeye Geçiş Dönemi</i>	<ul style="list-style-type: none">- Çocuklara Eleştirel Okuma, İzleme, Dinleme Becerisinin Edindirilmesi (10-12 yaş)- Çocuklara Okuma Kültürü Edindirilmesi (12-14 yaş)

Tablo 1’e göre okuma kültürünün kazandırılması erken yaşlarda başlamakta ve çocukların yaşı büyüdükçe kazandırılması gereken beceriler değişmekte, 12-14 yaş aralığında ise artık okuma bir kültür halini alabilmektedir. Yazılı bir metni kullanarak şahsi ve sosyal alışkanlıkları kapsayan okuma kültürü kavramını anlayabilmek için “okuryazar çevre”

ifadesine de dikkat etmek gerekmektedir. Bu kavram “okuryazarlığı tamamen sürdürülebilir kılmak için gerekli olan -hem kişisel hem de harici- bağlamsal şartlar ve destek” anlamına gelmektedir (Trudell, 2019). Okuma kültürü, bilgi, toplum, eğitim, siyaset, iktisat, medya, kütüphane ve kişisel etkenlere sahiptir (Yılmaz, 2009, s.133). Kamalova ve Koletvinova (2016) okuma kültürü kavramının içerdiği temel özellikleri şu şekilde sıralamaktadır:

1. Metin, okuma bağlamı ve okuyucu özelliklerinin dikkate alındığı bir okuma sürecinin tasarlanması.
2. Duygusal bağ, eleştirel çözümlenme, ilişkilendirme ve yorumlama ile birlikte metnin içeriğinin derin, doğru, açık ve eksiksiz anlaşılması ve tahsis edilmesi.
3. Okumanın amacına, okuyucunun ilgi ve yeteneklerine uygun metinlerin (kitaplar, elektronik belgeler, veri tabanları, internetteki arama motorları, vb.) incelenmesi ve seçilmesi.
4. Okuma çalışmalarının farklı biçimlere (sözlü, yazılı) dönüştürülerek (bildiri, yargı, rapor, plan, özet, liste, öykü vb.) kaydedilmesi.
5. Okumanın duygulara eşlik etmesi, toplumdaki diğer insanlarla birlikte doğaya ve sosyal kurallara uyumlu, ortak oluşumun bir tezahürü olarak okuyucunun tüm eylemlerine yansması.

Yüksek düzeyde okuma kültürüne sahip olmak, insana derin ve geniş bir bakış açısı kazandırabilir. Aynı zamanda hayata dair hata yapma eğilimini azaltabilir, farklı kültürlere karşı bakış açısı geliştirebilir. Kitap okumak, insanın okuduğu metne uzun süreli odaklanmasını gerektirdiğinden bilişsel becerileri geliştirebilir. Buna ek olarak, okuyan insanın okuduğu konu ile ilgili bilgi düzeyi ve uzmanlığı artacağından bu durum daha yüksek benlik saygısına dönüşür. Okuma, ayrıntıları, gerçekleri ve geçmişi ilişkilendirmeyi gerektirdiğinden hafızayı da besler. Bunların dışında okuma mutlaka önemli bir öğrenme becerisidir (Ogugua, Emerole, Egwim, Anyanwu ve Haco-Obasi, 2015). Bir toplumda okuma kültürünün en önemli göstergesi, okumanın gündelik yaşamın öğeleri arasında yer almasıdır. Çocukların okuma alışkanlığı kazanma ihtimali, çevrelerinde oluşan okuma kültürünün zenginliği ile doğru orantılıdır (İnce Samur, 2014, s.25). Okuma kültürünün toplum içinde yaygınlaşabilmesi için kişilerin temel okuma yazma becerilerini okuma alışkanlığı ve eleştirel okuma becerisine dönüştürebilmeleri gerekmektedir. İdeal olan, insanların erken çocukluk döneminden başlayarak kitaplarla etkileşime geçmeleri, okuma alışkanlığı edinmeleri ve okuma kültürüne sahip olmalarıdır (Çelik, Genç ve Gencer, 2017). Zengin okuma çevresi ve yüksek okuma farkındalığı ile büyüyen çocukların yetişkin olduklarında güçlü bir okuma kültürüne sahip olabilecekleri düşünülmektedir. Özellikle genç öğretmen adaylarının okuma kültürü ve düzeyinin geliştirilmesinde temel amaç kitap okumaya ve bilgiye olan ilgiyi artırabilmektir. Bu, gençliğe hayata dair sorunlarını çözmede karar verme becerisi kazandırır; kendi kendine öğrenmeyi artırır, mesleki yeterlik sağlar,

dünyaya karşı farklı bir bakış geliştirmelerinin yolunu açabilir. Böylelikle okuma, üniversite öğrencilerinin ahlaki potansiyelini geliştirmenin bir yolu olarak, toplumun entelektüel ve kültürel potansiyelini, bilginin sürekliliğini ve sosyal-iletişimsel gelişiminin temel faktörünü korumanın ana aracı olarak işlev görebilir (Kamalova ve Koletvinova, 2016). Bu süreçte sınıf öğretmenlerinin küçük yaşlardaki öğrencilerine okuma kültürü edinmiş bireyler olarak örnek olmaları önemli görülmektedir. Çocukların ve gençlerin erken dönemde edinmiş oldukları okuma alışkanlığını geliştirerek ilerleyen yaşlarda okuma kültürü edinmeleri sürecinde Türkçe öğretmenlerinin de etkisi yadsınamaz bir gerçektir (Sever, Karagül ve Doğan Güldenoğlu, 2017).

Ulusal araştırmalarda, çoğunlukla öğretmen adaylarının okuma becerisinin gelişimi, okumaya ilişkin tutum ve yetkinlikleri ile okuma alışkanlığına dair (Avcı ve Faiz, 2019; Akbaba, 2017; Biçer ve Alan, 2017; Işık ve Demir, 2017; Gökkuş ve Delican, 2016; Kırmızı, Fenli ve Kasap, 2014; Dedeoğlu ve Ulusoy, 2013; Bozpolat, 2010; Yılmaz, 2006) inceleme ve değerlendirmeler yapıldığı anlaşılmaktadır. Öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin okuma kültürünü inceleyen ulusal araştırmalarda (Ünlü, 2019; Polat, 2019; Ak Başoğlu, 2018; Çelik ve diğerleri, 2017) daha çok okuma kültürü edindirme, okuma kültürüne yönelik ihtiyacın belirlenmesi ve kitap önerileri gibi konular ön plana çıkmaktadır. Okuma eylemi ve kitaplarla ilişkisi yüksek seviyede olan öğretmenlerin toplumun ve kendisinin yaşantısına yansıyan okuma sevgisinin öğrencilerinin okuma tutumuna da olumlu yansıtacağı beklenen bir etkidir. Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının okuma kültürü, alışkanlıkları ve yaklaşımları ile çocuklar ve gençler için model olmaları gerekmektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde geleceğin öğretmeni olan ve eğitim uygulamalarında önemli bir rol oynayacak genç öğretmen adaylarının okumaya yaklaşımları, kitapla ve bilgi ile olan ilişkileri, okuma profili ve ilgileri, sahip oldukları okuma kültürü önem kazanmaktadır. Bu araştırmanın amacı, eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının okuma kültür düzeyinin belirlenmesidir. Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının okuma kültürü hangi düzeydedir?
2. Öğretmen adaylarının okuma kültürü düzeyi eğitim fakültesinde öğrenim gördükleri bölüme göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Öğretmen adaylarının okuma kültürü düzeyi cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Öğretmen adaylarının okuma kültürü düzeyi kitap okuma sıklığına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırmada, Türkçe ve sınıf öğretmeni adaylarının okuma kültürü düzeylerinin farklı değişkenler çerçevesinde incelenmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda nicel araştırma yaklaşımına uygun olarak betimsel tarama türü tercih edilmiştir. Genel taramanın bir alt başlığı olarak betimsel taramada, mevcut koşulların doğasını tanımlanması veya karşılaştırılabilmesi için standartları veya belirli olaylar arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla sınırlandırılmış bir zamanda veri toplanmaktadır. Bu tarama türü, tipik olarak herhangi bir genel özelliği ölçmek veya tanımlamak için geniş bir alan, nüfus, program vb. alanını taramak için kullanılmaktadır (Cohen, Manion ve Morrison, 2007). Bu araştırmada genç öğretmen adaylarının okuma kültürüne dair genel bir tespit yapmak amaçlandığı için betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni Türkçe ve sınıf öğretmeni adaylarının okuma kültürüdür. Cinsiyet, eğitim alınan bölüm ve kitap okuma sıklığı araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturmaktadır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde İç Anadolu Bölgesinde bulunan bir devlet üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmaya katılım, gönüllülük esasına göre sağlanmıştır. Öğretmen adaylarına araştırmanın amacı açıklanmış, gönüllü olanlar veri toplama aracını cevaplamışlardır. Araştırmaya 265 kadın, 100 erkek olmak üzere toplam 365 öğretmen adayı katılmıştır. Adaylardan 205'i Sınıf Öğretmenliği; 160'ı ise Türkçe Öğretmenliği eğitimi almaktadırlar.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verilerini toplamak için gerekli izin alınarak Türkel, Özdemir ve Akbulut (2017) tarafından geliştirilen Okuma Kültürü Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek geliştirilirken geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları kapsamında 385 öğretmen adayına uygulama yapılmıştır. Analizler sonucunda 30 maddeden oluşan bu ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,90 olarak hesaplanmıştır. Okuma Kültürü Ölçeği, bireysel gelişim ve okuma ilişkisi (12 madde), temel okuma becerisi (10 madde), görsel okuma (4 madde) ve kitap seçimi (4 madde) olmak üzere dört faktörden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analiz Süreci

Veriler, bizzat araştırmacılar tarafından toplanmıştır. Öğretmen adaylarının veri toplama aracını cevaplaması ortalama 20 dakika sürmüştür. Bu araştırma kapsamında yapılan güvenilirlik analizi göstergeleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Güvenirlik Analizi

Güvenirlik Analiz Göstergeleri	Cronbach Alpha
Okuma Kültürü	0,85
1.Faktör: Bireysel Gelişim ve Okuma İlişkisi	0,76
2. Faktör: Temel Okuma Becerisi	0,76
3.Faktör: Görsel Okuma	0,61
4.Faktör: Kitap Seçimi	0,59

Tablo 2'deki sonuçlara göre ölçeğin toplam güvenirlik düzeyinin yüksek olduğu belirtilebilir. Verilerin analizinde hangi testlerin kullanılacağına karar verilebilmesi için önce normalite analizi yapılmış, Kolmogorov-Smirnov testinin anlamlı sonuç vermesi sebebiyle değişkenlerin çarpıklık-basıklık değerleri incelenmiş ve bu değerler [-1 +1] aralığında olduğundan analizler için parametrik testlerin kullanılabilmesine karar verilmiştir. Bu noktadan hareketle bölüm ve cinsiyet değişkenleri arasındaki farklılıkları test etmek için bağımsız örneklem t testi; sınıf düzeyi ve kitap okuma sıklığı değişkenleri için tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

Bulgular

Öğretmen adaylarının okuma kültürü ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Okuma Kültürü Ölçeğinden Aldıkları Puanlar

		n	\bar{X}	Ss
Okuma Kültürü		365	3,37	0,52
Okuma Kültürünün Alt Boyutları	Bireysel Gelişim ve Okuma İlişkisi	365	3,38	0,59
	Temel Okuma Becerisi	365	3,55	0,63
	Görsel Okuma	365	2,85	0,77
	Kitap Seçimi	365	3,32	0,71

Tablo 3 incelendiğinde öğretmen adaylarının okuma kültürünün orta düzeyde ($\bar{X} = 3,37$) olduğu; okuma kültürü ölçeğinin alt boyutları olan *görsel okuma becerisinin düşük*, *temel okuma becerisinin yüksek* olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre, öğretmen adaylarının beklenen düzeyde görsel okuma yapamadıkları; okuma kültürü düzeylerinin de beklentileri karşılamadığı belirtilebilir.

Öğretmen Adaylarının Okuma Kültürü Düzeylerinin Eğitim Alınan Bölüme Göre İncelenmesi

Öğretmen adaylarının eğitim aldıkları bölüme göre okuma kültürü düzeylerinde bir farklılık olup olmadığına ilişkin bulgular Tablo 4'te sunulmaktadır:

Tablo 4. Okuma Kültürü Düzeylerinin Eğitim Alınan Bölüme Göre İncelenmesi

	Bölüm	n	\bar{X}	Ss	t	p
Bireysel Gelişim ve Okuma İlişkisi	Sınıf Öğretmenliği	205	3,34	0,59	1,29	0,19
	Türkçe Öğretmenliği	160	3,42	0,59		
Temel Okuma Becerisi	Sınıf Öğretmenliği	205	3,51	0,65	116	0,24
	Türkçe Öğretmenliği	160	3,59	0,60		
Görsel Okuma	Sınıf Öğretmenliği	205	2,87	0,76	0,56	0,57
	Türkçe Öğretmenliği	160	2,82	0,78		
Kitap Seçimi	Sınıf Öğretmenliği	205	3,34	0,70	0,61	0,53
	Türkçe Öğretmenliği	160	3,29	0,72		
Okuma Kültürü	Sınıf Öğretmenliği	205	3,34	0,49	0,89	0,37
	Türkçe Öğretmenliği	160	3,38	0,47		
* p < 0,05						

Tablo 4'teki bulgular Türkçe öğretmeni adaylarının bireysel gelişim ve okuma ilişkisi, temel okuma becerisi ve genel okuma kültürü düzeylerinin sınıf öğretmeni adaylarından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Görsel okuma ve kitap seçimi boyutlarında ise sınıf öğretmeni adaylarının aldıkları puanların Türkçe öğretmeni adaylarından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak bu farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0,05$) anlaşılmıştır. Bu sonuç Türkçe öğretmeni adaylarının aldıkları derslerin içeriklerinin edebiyat ve okuma becerisi ile ilişkisinin yüksek olmasına bağlanabilir.

Öğretmen Adaylarının Okuma Kültürü Düzeyinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Öğretmen adaylarının cinsiyetine göre okuma kültürü düzeylerinde bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 5'te sunulmuştur:

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Okuma Kültürü Düzeyinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

		Cinsiyet	n	\bar{X}	Ss	t	p	
Okuma Kültürü		Kadın	265	3,41	0,43	3,60	0,00*	
		Erkek	100	3,21	0,57			
Okuma Kültürünün Alt Boyutları	Bireysel Gelişim ve Okuma İlişkisi	Kadın	265	3,41	0,55	1,93	0,05	
		Erkek	100	3,28	0,67			
	Temel Okuma Becerisi	Kadın	265	3,65	0,57	4,90	0,00*	
		Erkek	100	3,29	0,71			
	Görsel Okuma	Kadın	265	2,83	0,78	0,61	0,53	
		Erkek	100	2,89	0,75			
	Kitap Seçimi	Kadın	100	3,12	0,81	3,40	0,00*	
		Erkek	100	3,21	0,57			
	* $p < 0,05$							

Tablo 5'e göre hem bireysel gelişim ve okuma ilişkisi, temel okuma becerisi, görsel okuma, kitap seçimi hem de genel okuma kültürü düzeyleri açısından kadın öğretmen adaylarının okuma kültürü düzeyleri erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksektir. Bu farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan analiz sonucunda temel okuma becerisi ve kitap seçimi boyutlarında ve genel okuma kültürü düzeylerinde kadın öğretmen adayları lehine anlamlı farklılık ($t= 3.60$; $p < 0,05$) olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum kadın öğretmen adaylarının temel okuma becerilerinin erkeklere göre daha iyi olduğu ve daha iyi kitap seçimi yapabildikleri bununla birlikte okuma kültürü düzeylerinin de erkeklerden daha yüksek olduğu şeklinde ifade edilebilir.

Öğretmen Adaylarının Okuma Kültürü Düzeylerinin Kitap Okuma Sıklığına Göre İncelenmesi

Öğretmen adaylarının okuma kültürü düzeyi kitap okuma sıklığı değişkenine göre incelenmiştir. Analizler sonucunda elde edilen bulgular Tablo 6'da sıralanmıştır:

Tablo 6. Genel Okuma Kültürü Düzeyinin Kitap Okuma Sıklığına Göre İncelenmesi

	Kitap Okuma Sıklığı	N	\bar{X}	Ss	F	p	
Okuma Kültürü Düzeyi ve Kitap Okuma Sıklığı	Her gün (1)	90	3,55	0,46	6,65	0,00*	
	Haftada Bir (2)	98	3,34	0,45			
	Ayda Bir (3)	116	3,34	0,42			
	Üç ay önce okumuştum (4)	40	3,08	0,55			
	Altı ay önce okumuştum (5)	9	3,33	0,39			
	Kitap okumuyorum (6)	12	3,12	0,62			
		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	Fark		
		Gruplar Arası	7,24	5	1,44	1-2	
		Grup İçi	78,15	359	0,21	1-3	
		Toplam	85,40	364		1-4 1-6	
* $p < ,05$							

Tablo 6’da sunulan bulgular her gün kitap okuyan öğretmen adayları ile haftada bir, ayda bir, üç ay önce okuyan ve hiç okumayan öğretmen adaylarının okuma kültür düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğu ve bu farklılığın her gün kitap okuyan öğretmenler tarafından kaynaklandığını göstermektedir. Bu bulgulara göre her gün kitap okuma alışkanlığına sahip öğretmen adaylarının okuma kültür düzeylerinin diğer adaylardan daha yüksek olduğu ve günlük kitap okumanın okuma kültürü düzeyini artırdığı ifade edilebilir. Öğretmen adaylarının okuma kültürü, ölçeğin alt boyutlarını oluşturan “Bireysel Gelişim ve Okuma İlişkisi”, “Temel Okuma Becerisi”, “Görsel Okuma” ve “Kitap Seçimi” değişkenlerine göre de incelenmiştir. Ulaşılan bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Kitap Okuma Sıklıklarına Göre Farklılaşma Durumları

	Kitap Okuma Sıklığı	n	\bar{X}	Ss	F	p
Bireysel Gelişim ve Okuma İlişkisi	Her gün (1)	90	3,71	0,55	11,93	0,00*
	Haftada Bir (2)	98	3,36	0,55		
	Ayda Bir (3)	116	3,32	0,50		
	Üç ay önce okumuştum (4)	40	2,95	0,65		
	Altı ay önce okumuştum (5)	9	3,23	0,59		
	Kitap okumuyorum (6)	12	3,14	0,60		
		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	Fark	
		Gruplar Arası	18,13	5	3,66	1-2
		Grup İçi	110,15	359	0,30	1-3
		Toplam	128,46	364		1-4 1-6

	Kitap Okuma Sıklığı	n	\bar{X}	Ss	F	p
Temel Okuma Becerisi	Her gün (1)	90	3,73	0,59	4,57	0,00*
	Haftada Bir (2)	98	3,56	0,64		
	Ayda Bir (3)	116	3,54	0,56		
	Üç ay önce okumuştum (4)	40	3,24	0,73		
	Altı ay önce okumuştum (5)	9	3,55	0,51		
	Kitap okumuyorum (6)	12	3,17	0,67		
		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	Fark	
	Gruplar Arası	8,72	5	1,74	1-4 1-6	
	Grup İçi	136,86	359	0,38		
	Toplam	145,58	364			

	Kitap Okuma Sıklığı	n	\bar{X}	Ss	F	p
Görsel Okuma	Her gün (1)	90	2,86	0,77	0,32	0,90
	Haftada Bir (2)	98	2,77	0,76		
	Ayda Bir (3)	116	2,90	0,76		
	Üç ay önce okumuştum (4)	40	2,85	0,83		
	Altı ay önce okumuştum (5)	9	2,94	0,55		
	Kitap okumuyorum (6)	12	2,89	1,01		
		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	Fark	
		Gruplar Arası	0,968	5	0,19	-----
		Grup İçi	217,45	359	0,60	
		Toplam	218,41	364		

	Kitap Okuma Sıklığı	n	\bar{X}	Ss	F	p
Kitap Seçimi	Her gün (1)	90	3,34	0,71	0,21	0,95
	Haftada Bir (2)	98	3,29	0,64		
	Ayda Bir (3)	116	3,32	0,76		
	Üç ay önce okumuştum (4)	40	3,33	0,73		
	Altı ay önce okumuştum (5)	9	3,47	0,64		
	Kitap okumuyorum (6)	12	3,18	0,86		
		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	Fark	
		Gruplar Arası	0,54	5	0,10	-----
		Grup İçi	185,48	359	0,51	
		Toplam	186,02	364		
* p< 0,05						

Tablo 7’deki bulgular bireysel gelişim ve okuma ilişkisi ile temel okuma becerisi ve okuma kültürü düzeylerinde öğretmen adaylarının kitap okuma sıklıklarına göre farklılık oluştuğunu, bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Görsel okuma ve kitap seçimi düzeylerinde ise ortaya çıkan farklılığın anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı farklılığın olduğu bireysel gelişim ve okuma ilişkisi boyutunda bu farklılığın her gün kitap okuyan öğretmen adayları ile haftada bir, ayda bir, üç ay önce okuyan ve hiç okumayan öğretmen adayları arasında her gün kitap okuyan öğretmen adayları lehine olduğu görülmektedir. Bu bulgu, her gün kitap okuyan adayların diğer adaylara göre kitap okuma ile kişisel gelişim arasındaki ilişkiyi daha iyi kavradığı şeklinde yorumlanabilir. Temel okuma becerisi düzeyine göre bulgular ele alındığında her gün kitap okuyanlar ile üç ay önce okuyan ve kitap okumayan adaylar arasındaki anlamlı farklılığın her gün kitap okuyanlar lehine olduğu ve bu gruptaki öğretmen adaylarının diğer iki gruptaki adaylara göre temel okuma becerilerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına göre, çalışma grubundaki öğretmen adaylarının genel okuma kültürü orta düzeydedir. Adayların görsel okuma beceri düzeyi düşük, temel okuma beceri düzeyinin ise yüksek olduğu anlaşılmıştır. Sever, Karagül ve Doğan Güldenoğlu (2017) tarafından Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin katılımıyla Ankara’da yapılan araştırmada öğretmenlerin okuma kültürü düzeyinde edinilmesi beklenen becerilere tam anlamıyla sahip olmadıkları görülmüştür. Altunkaya ve Doğar’ın (2018) 1197 öğretmen adayı ile Aydın’da yaptığı araştırmada da öğretmen adaylarının okuma kültür seviyelerinin beklenen düzeyde olmadığı anlaşılmaktadır. Farklı ülkelerde yapılan araştırmalarda da (Oyewumi ve Ebijuwu, 2009; Sotiloye ve Bodunde, 2018) benzer şekilde öğretmen adaylarının okuma kültürü ve okuma alışkanlıklarının düşük düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Araştırma sonuçları birlikte değerlendirildiğinde insanların okuma hayatında önemli rol üstlenebilecek olan öğretmen adaylarının kendi okuma kültür düzeylerinin yeterli düzeyde olmadığı belirtilebilir. Öğretmen adaylarının mevcut durumda üniversite eğitimi alan gençler olduğu dikkate alınırsa okuma kültürünün daha ciddiyle ele alınması gerektiği ön görülebilir.

Cinsiyet değişkeni bakımından öğretmen adaylarının okuma kültürü incelendiğinde, kadın öğretmen adaylarının okuma kültürü düzeylerinin erkek öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca okuma kültürü ölççeğini oluşturan *bireysel gelişim ve okuma ilişkisi*, *temel okuma becerisi*, *görsel okuma*, *kitap seçimi* alt boyutlarında kadın öğretmen adayları erkeklerden daha yüksek puan almışlardır. Bulgular değerlendirildiğinde kadın öğretmen adaylarının temel okuma becerilerinin erkek öğretmen adaylarına göre daha iyi olduğu ve daha iyi kitap seçimi yapabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Altunkaya ve Doğar (2018) tarafından yapılan araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Kadınların

bireysel gelişim okuma ilişkisi, temel okuma becerisi ve kitap seçimi puanları, erkeklerin bireysel gelişim okuma ilişkisi, temel okuma becerisi ve kitap seçimi puanlarından daha yüksek olduğu; erkeklerin görsel okuma puanlarının kadınların görsel okuma puanlarından yüksek olduğunu belirlenmiştir. Dedeoğlu ve Ulusoy'un (2013) Ankara'da sınıf öğretmeni adayları ile yaptıkları araştırmada kadın öğretmen adaylarının okumaya ilişkin tutumları erkeklere nazaran daha yüksektir. Arı ve Demir'in (2013) yaptığı araştırmada kadın öğretmen adaylarının okuma ilgilerinin erkek adaylardan daha yüksek; Koçak, Çermik, Polat ve Şahin tarafından 2016'da Ağrı'da yapılan araştırmada da kadın öğretmen adaylarının kitap okumaya yönelik tutumlarının erkek öğretmen adaylarına göre daha olumlu; Biçer ve Alan'ın 2017'de Kilis'te yaptıkları araştırmada da kadın öğretmen adaylarının kitap okumaya yönelik alışkanlıklarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Farklı araştırmaların sonuçları kadın öğretmen adaylarının okuma kültürü, alışkanlığı ve tutumlarının erkeklere göre olumlu düzeyde farklılık olduğunu göstermektedir. Okumaya yaklaşımdaki bu farklılığın sebebinin eğitim, sosyoloji ve psikoloji ile ilgili etkenler üzerinden araştırılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmada öğretmen adaylarının okuma kültürü, kitap okuma sıklığına göre incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Özellikle her gün kitap okuyan öğretmen adaylarının bireysel gelişim ve okuma ilişkisi boyutunda, haftada bir, ayda bir, üç ay önce okuyan ve hiç okumayan öğretmen adaylarına göre daha yüksek okuma kültürüne sahip oldukları belirlenmiştir. Bu bağlamda daha çok kitap okuyan öğretmen adaylarının az kitap okuyan adaylara göre temel okuma becerilerinin iyi düzeyde olduğu belirtilebilir. Okuma kültürünün özü, öğrencileri günlük yaşamın bir parçası olarak okumaya teşvik etmek ve kitap okumayı kişinin yaşamı boyunca her zaman ihtiyaç duyacağı ve zevk alacağı bir alışkanlık haline getirebilmektir. İlkokuldan başlayarak üniversite dönemine kadar okuma kültürünün oluşumu ve gelişiminin sağlanması için okul programlarına kütüphane becerilerinin ve bilgi okuryazarlığının dâhil edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, okuma kültürünün evdeki okuma çevresinden etkileneceği kabulü ile ailelerin ev içinde model okuyucu rolleri sergilemeleri önem arz etmektedir (Ogugua, Emerole, Egwim, Anyanwu ve Haco-Obasi, 2015). İlkokul ve ortaokul öğrencileri ile kıyaslandığında yetişkin bir birey olarak kabul edilebilecek olan öğretmen adaylarının okuma kültürünün geliştirilmesinde kütüphane kullanımını teşvik etmek ve nitelikli okuma yazma çevresi oluşturmak faydalı olabilir. Ancak bunun dışında öğretmen adaylarına mesleki sorumluluklarının farkına varmalarını sağlayacak eğitim programları oluşturmak daha etkili olacaktır. Öğretmen adayının, sahip olacağı meslek ile insana ve insanlığa hizmet noktasındaki konumunu fark etmesi gerekmektedir. Okuma kültürü yüksek olan bireylerin okuma miktarı fazla olduğundan hatırlama kabiliyeti gelişir. Düzenli ve bilinçli okuyanlar, duygu ve düşüncelerini kontrol etme ve yönlendirmede daha disiplinli olurlar; yaşamları boyunca kendi öğrenme süreçlerini ustalıkla yönetebilirler.

Öğretmen adayları, okuma becerisi ile ilgili bu kazanımları eğer önceki eğitim kademlerinde kavrayamamışlar ise öğretmenlik eğitimi bunu kavramaları noktasında önemli bir aşama olabilir.

Öğrencilere okuma alışkanlığı, okuma kültürü ve eleştirel okuma becerisi kazandırılmasında hem eğitici hem de yetişkin olarak örnek olması gereken öğretmenlerin de düzenli okuma alışkanlığına ve zengin okuma kültürüne sahip olmaları beklenmektedir. Bu nedenle genel eğitim programlarında yer alan kitap okuma ve okutma yöntemlerinin gözden geçirilmesi, öğretmenlere okuma kültürü ve eleştirel okuma yetkinliklerinin kazandırılmasına yönelik düzenlemelerin yapılması gerekmektedir (Karaaslan, 2016). Öğrencilerin/bireylerin kitap okumayı isteyebilecekleri bir ortam yaratmak karmaşık ve çok yönlü bir iştir (Loh, Ellis, Paculdar, Wan, 2017). Eğitim fakültelerinde, adayların nitelikli okuryazarlık çevresi içinde yetişmeleri için kütüphane ve okuma köşeleri tasarlanabilir. Okul kütüphanesi aracılığıyla başarılı bir okuma kültürü oluşturmak için, politikayı, programı ve uygulamayı okumayı teşvik etmek için iyi bir şekilde bütünleştirmek gerekmektedir. Okuma kültürünün önündeki pek çok engele rağmen öğretmenler, öğrencilerin okuma becerilerini geliştirmede, okuma alışkanlığı kazandırmada etkili unsur olmayı sürdürmektedirler. Böylece öğretmenlerin okuma kültürleri öğrencilerin okumaya yaklaşımlarını da etkilemektedir (Çelik, Genç ve Gencer, 2017). Okuma kültürüne sahip öğretmenler sınıflarında da bu kültüre uygun ortamı hazırlayarak öğrencilerinin okuma alışkanlığı ve kültürünü kazanmalarında önemli bir rol oynamaktadırlar. Öğretmen eğitimi kapsamında, adaylarda okuma kültürü ve farkındalığı geliştirmek amacıyla okuma atölyeleri, kütüphane çalışmaları ve yazar-okur buluşmaları tertip edilebilir. Ayrıca kitap seçimi, metin bilgisi, kitapların söylem analizi, dijital ve evrensel okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi gibi konularda öğretmen adaylarına destek olunması gerekmektedir. Özellikle meslek alanı dışındaki farklı konularda ilgisi olan öğretmen adaylarına kitap önerisi ve kitaba ulaşım hususunda zaman, mekân ve farkındalık eksenli kütüphane çalışmaları yapılabilir. Bu araştırmanın sonuçları temel alınarak ilkokuldan üniversiteye kadar yaş ve cinsiyet değişkeni gözetilerek okuma kültürünü etkileyen unsurların belirlenmesine yönelik geniş tarama çalışmaları yapılabilir. Gözlem, görüşme ve deneysel yöntemler kullanılarak okuma kültürünün derinlemesine anlaşılmasını sağlayacak disiplinler arası araştırmalar yapılabilir.

EXTENDED ABSTRACT

A Study on Reading Culture: The Case of Prospectives Teachers*

*Yasemin Kuşdemir***

*Pınar Bulut****

*Elif Büşra Uzun*****

Introduction

Reading culture has a meaning covering much more than love and habit of reading because habit is the tendency to constantly repeat an action. While habit of reading refers to an individual's perceiving reading as a need and an act of reading continuing throughout the whole life, reading culture refers to the culture of individuals who have been introduced to the works of written culture, acquired the competence of questioning and sharing the messages presented to them by this world and can transfer all these to their real lives. Reading culture which can be formed with the desire to read constantly in line with the person's own will, taste, interest and ability does not include the reading action occurring in school while reading textbooks or preparing homework. Reading culture involves continuity, pleasure, diffusion over time, intrinsic motivation and spontaneous desire to read. The most important indicator of reading culture in a society is that reading is among the elements of daily life. It is thought that children growing in a rich reading environment and with high reading awareness can have a strong reading culture when they become adults. The main goal of improving reading culture and its quality particularly

* A part of this research was presented as an oral presentation at the 5th International Social Sciences Congress held in Macedonia on 27-30 June 2019.

** Assoc. Prof. Dr., Kırıkkale University, Faculty of Education, Department of Basic Education, yaseminkusdemir@kku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8687-3229

*** Assoc. Prof. Dr., Gazi University, Gazi Faculty of Education, Department of Basic Education, pnrbulut06@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0709-855X

**** Res. Assist., Gazi University, Gazi Faculty of Education, Department of Basic Education, elifbusrauzun@gmail.com, ORCID: 000-0001-9447-6664

in young pre-service teachers is to increase interest in reading books and knowledge. This helps young people to acquire the ability to make decisions to solve problems in real life, increases their self-learning and professional competencies and provides them with different perspectives of the world. Thus, when the pre-service teacher starts his/her professional teaching career, he/she can reflect his reading culture to his students while delivering his/her lessons. In this context, the approach adopted by pre-service teachers who will be the teachers of the future and play an important role in educational practices towards reading, their relationship with book and knowledge, their reading profile, and the reading culture they have are of great importance. Therefore, in the current study, it was aimed to determine pre-service teachers' level of reading culture. To this end, answers to the following questions were sought:

1. What is the prospectives teachers' level of reading culture?
2. Does the prospectives teachers' level of reading culture vary significantly depending on the department attended?
3. Does the prospectives teachers' level of reading culture vary significantly depending on gender?
4. Does the prospectives teachers' level of reading culture vary significantly depending on the frequency of reading books?

Method

The current study employed the descriptive survey model, one of the qualitative research methods. The pre-service teachers' level of reading culture was examined in relation to different variables.

Study Group

The study group of the current research is comprised of pre-service classroom teachers and Turkish teachers attending a state university in the Central Anatolian region in the 2018-2019 academic year. Of the pre-service teachers participating in the current study, 205 are pre-service classroom teachers and 160 are pre-service Turkish teachers.

Data Collection Tool and Analysis Process

In the current study, the Reading Culture Scale was used to collect data. There are 30 items in the scale consisted of four factors called Personal Development and Reading Relationship, Basic Reading Skills, Visual Reading and Book Selection. In the analysis of the collected data, first the normality test was used. As the results of the test were found to be significant, skewness-Kurtosis values were calculated for the reading culture variable and were found to be between -1 and +1. Independent samples t-test was used

for the department and gender variables and one-way variance analysis was conducted for the grade level and book reading frequency variables.

Findings

When the scores taken by the pre-service teachers from the reading culture scale were examined, it was found that the general reading level of the pre-service teachers is medium ($\bar{X} = 3.3$), that while the lowest score was taken from the sub-dimension of visual reading skill ($\bar{X} = 2.85$), the highest score was taken from the sub-dimension of basic reading skill ($\bar{X} = 3.55$). However, the pre-service teachers' level of reading culture was found to be not varying significantly depending on the department attended; yet, the mean scores taken by the pre-service teachers for reading culture and from the sub-dimensions of personal development and reading relationship and basic reading skill are higher than those of the pre-service classroom teachers. On the other hand, the mean scores taken by the pre-service social studies teachers from the sub-dimensions of visual reading and book selection were found to be higher than those of the pre-service Turkish teachers.

When the pre-service teachers' level of reading culture was examined in relation to gender, it was found that the female pre-service teachers' level of reading culture is higher than that of the male pre-service teachers while the mean scores taken by the male pre-service teachers from the sub-dimensions of basic reading skills and book selection are higher. The mean scores taken by the pre-service teachers from the sub-dimensions of personal development and reading relationship and basic reading skills were found to be varying significantly depending on reading frequency. For the sub-dimension of basic reading skills, a significant difference was found between the pre-service teachers reading book every day and the pre-service teachers having read their last book three months ago and six months ago in favour of the pre-service teachers reading book every day. When the pre-service teachers' general level of reading book culture was examined in relation to reading frequency, the level of reading culture of the pre-service teachers reading book every day was found to be significantly higher than that of the pre-service teachers reading book once a week or once a month.

Results, Discussion and Suggestions

In light of the findings of the current study, it can be argued that the pre-service teachers' level of visual reading is low, level of basic reading skills is high and general level of reading culture is medium. These findings are similar to the ones reported in the literature and show that the pre-service teachers' level of reading culture is not at the desired level. In relation to reading frequency, the level of reading book and the level of basic reading skills of the pre-service teachers reading book more frequently were found to be higher than those of the pre-service teachers reading book less frequently. The essence

of reading culture is to encourage students to read as part of everyday life and to make reading a habit that people will always need and enjoy throughout their life. It is thought that individuals with high reading culture will improve their ability to remember since their amount of reading is high. Regular and conscious readers become more disciplined in controlling and directing their feelings and thoughts; they can skilfully manage their own learning processes throughout their lives. If pre-service teachers have not been able to achieve these objectives related to reading skills in their previous education levels, teacher education can be an important step in doing this. In order to ensure this, library and reading corners can be designed for pre-service teachers to be trained within the qualified literacy environment, and education workshops, library studies and writer-reader meetings can be organized in order to develop their reading culture and awareness. Moreover, inter-disciplinary studies using observations, interviews and experimental methods can be conducted to investigate the factors affecting reading culture of students from elementary education to higher education so that a deeper understanding of reading culture can be achieved.

Kaynakça/References

- Akbaba, R. S. (2017). Türkçe öğretmeni adaylarının okuma alışkanlıkları ve okumaya yönelik tutumları. *Electronic Turkish Studies*, 12(18), 35-52.
- Ak Başoğlu, D.(2018). *Türkçe öğretmenlerinin ve önerdikleri kitapların söylemleri bağlamında okuma kültürü anlayışı: Bir durum çalışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Alex-Nmecha, J. C., & Horsfall, M. N. (2019). Reading culture, benefits, and the role of libraries in the 21st century. *Library Philosophy and Practice (e-journal)*2836, 7(3), 111.
- Altunkaya, Ö. Ü. H., & Doğan, Ö. G. B. (2018) Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Kültürü. ERTE Kongresi, 13-15 Eylül 2018, Kuşadası, Aydın, Türkiye, Tam Metin Kitabı, 315-328.
- An, E., & Demir, M. K. (2013). İlköğretim bölümü öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 116-128.
- Avcı E. K. & Faiz, M. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 5(2), 133-151.
- Biçer, N. & Alan, Y. (2017). Türkçe öğretmeni adaylarının kitap okuma alışkanlıklarının genel öz yeterlikleri üzerindeki etkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 100-116.
- Bozpolat, E. (2010). Öğretmen adaylarının okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi (Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği). *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 2(1), 411-428.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. New York: Routledge.
- Çelik, H., Genç, K., & Gencer, R. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının okuma kültürleri üzerine nitel bir araştırma. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (20), 397-413.
- Dedeoğlu, H., & Ulusoy, M. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının okuma tutumları/Classroom pre-service teachers' reading attitudes. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 1(2), 80-88.
- Gökkuş, I., & Delican, B. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ve okuma alışkanlığına ilişkin tutumları. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 5(1), 10-28.
- Güngör, E. (2009). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığı ile Türkçe dersi akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, Türkiye.

- Işık, A. D., & Demir, N. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının belirlenmesi: Bartın üniversitesi örneklemini. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 2(2), 70-85.
- İnce Samur, A.Ö. (2014). *Bireye okuma kültürü edindirme izlencesi*. Doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Karaaslan, S. (2016). Türk eğitim politikasında okuma alışkanlığı. *Bilgi Dünyası*, 17(1), 104-119.
- Kamalova, L. A., & Koletvinova, N. Y. D. (2016). The problem of reading and reading culture improvement of students-bachelors of elementary education in modern high institution. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(4), 473-484.
- Kırmızı, F. S., Fenli, A., & Kasap, D. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile okuma alışkanlıklarına yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 3(1), 354-367.
- Koçak, B., Çermik, F., Polat, S., & Şahin, N. (2016). Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 5(1).
- Loh, C. E., Ellis, M., Paculdar, A. A., & Wan, Z. H. (2017). Building a successful reading culture through the school library: A case study of a Singapore secondary school. *IFLA Journal*, 43(4), 335-347.
- Oguagua, J. C., Emerole, N., Egwim, F. O., Anyanwu, A. I., & Haco-Obasi, F. (2015). Developing a reading culture in Nigerian society: Issues and remedies. *Journal of Research in National Development*, 13(1), 62-67.
- Oyewumi, O. O., & Ebiyuwa, A. S. (2009). Reading culture in an African university: problems and prospects. *Information Manager*, 9(2)
- Polat, A. (2019). *Türkçe öğretmenlerinin okuma kültürü konusundaki hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi (Hizmet içi eğitim programı önerisi)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Sever, S., Karagül, S. , & Doğan, B. N. (2017). Öğretmenlerin okuma kültürü düzeyleri ile kitle iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının incelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37, 47-69.
- Sever, S., İnce Samur, A. İ., Doğan, B. N., Çıldır, B. , & Bulut, S. (2013). İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin okuma kültürü edinme düzeyleri ile kitle iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının incelenmesi. *1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı Cilt 1* içinde, Yay. Haz. H. Yavuzer, H. ve M. R. Şirin, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Sever, S. (2007). Okuma kültürü edinme sürecinde Türkçe öğretiminin sorumluluğu. Okuma Kültürü ve Okullarda Uygulama Sorunları Toplantısı Kitabı, 108-126, Ankara: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Sotiloye, B., & Bodunde, H. (2018). Assessment of students' reading culture in a Nigerian university: *Waxing or waning? Legon Journal of the Humanities*, 29(2), 285-307.
- Trudell, B. (2019). Reading in the classroom and society: An examination of "reading culture" in African contexts. *International Review of Education*, 65, 427-442.
- Türkel, A., Özdemir, E. E., & Akbulut, S. (2017). Okuma kültürü ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 12(14), 465-490.
- Ünlü, S. (2019). *"Okuma kültürü" edindirme sürecine Türkçe öğretmenlerinin etkisi (Muğla ili örneği)*. Doktora Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla, Türkiye.
- Yılmaz, B. (2009). Çocuklarda okuma kültürünü geliştirmede ebeveyn ve öğretmenin rolü. Çocuk ve Okuma Kültürü Sempozyumu Bildiriler Kitabı. Ankara: Eğitim Sen Yayınları
- Yılmaz, Z. A. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının okuma alışkanlığı. *İlköğretim Online Dergisi*, 5(1), 1-6.